

Kanchanaburi 15 augustus 2016

Speech Z.E. Ambassadeur Karel J. Hartogh

- Hartelijk dank dat u allen, en ook dit jaar in grote getale, de moeite heeft genomen om naar Kanchanaburi te komen.
- Ver van Nederland zijn wij hier op 15 augustus tezamen om op deze voor vele landgenoten hun laatste rustplaats ons respect aan de gevallen te betuigen. En stil te staan bij het einde van de de tweede wereldoorlog in Zuidoost-Azië, de capitulatie van Japan en de bevrijding van Zuidoost-Azië, van Nederlands-Indië.
- Vandaag herdenken we vooral ook een deel van de oorlog dat in Nederland, zeker bij jongeren, minder bekend is. Maar zeker niet minder aandacht verdient.
- De Tweede Wereldoorlog was voor Japan aanleiding de al langer bestaande ambities om zijn macht over heel Zuidoost-Azië en indien mogelijk de hele Stille Oceaan invulling te geven. Om het omvangrijke Japanse leger in Birma te bevoorraden besloot Japan destijds de verbindingen te verbeteren door onder meer de bestaande spoorweg in Birma uit te breiden met een aftakking naar Bangkok, ook wel de bekend als de Birma-Siamspoorweg.
- De 415 kilometer lange spoorlijn werd tussen juni 1942 en oktober 1943 dwars door de tropische wildernis aangelegd door krijgsgevangenen uit Nederland, Engeland, Australië en de Verenigde Staten en Aziatische dwangarbeiders.
- De omstandigheden waren miserabel. Smerige werkkampen, onmenselijke werkomstandigheden in de tropische hitte, transportroutes die de krijgsgevangenen dagenlang te voet moesten afleggen. Dag en nacht moest er worden doorgewerkt in ploegendiensten, de Japanners hadden immers haast en dreven de krijgsgevangenen tot uitputting en niet zelden tot waanzin. Een ongelofelijk lijden speelde zich hier, niet ver van deze nu zo vredige en lommerijke plek, af.
- De voedselvoorziening was slecht; veelal waren de levensmiddelen bij aankomst al bedorven. Enkele malen kon de voorraad aangevuld worden met plaatselijke aankopen of een enkel Rode-Kruispakket dat de kampen bereikte. Het is slechts een voorbeeld van de vele ondragelijke misstanden en wreedheden die in deze omgeving hebben plaatsgevonden.
- Toch waren er in die hel, die gitzwarte tijd ook lichtjes, menselijke lichtjes, mensen die die probeerden de gevangenen, vaak stiekem, een hart onder de riem te steken door bv. goederen voor levensonderhoud naar de gevangenen te smokkelen, met gevaar voor eigen leven. Vorig jaar was hier met ons de Thaise mevrouw Panee Siriwetchaphan.

Haar vader, bekend onder de naam Boon Pong, leverde destijds in opdracht van de Japanners spullen aan de dwangarbeiders die aan de spoorlijn werkten. Maar als lid van een verzetsgroep smokkelde hij ook medicijnen, geld en voedsel naar de gevangenen en wist zo vele levens te redden. Panee, was toen twaalf, vorig jaar voorbij de tachtig. Haar aanwezigheid bij onze herdenking deed mij en alle aanwezigen veel. Het doet mij daarom oprecht verdriet dat mw. Siriwetchaphan niet meer in ons midden is om met ons deze dag te herdenken. Zij overleed eind vorig jaar.

- Dames en heren, ongeveer een kwart van de krijgsgevangenen stierf vóór de oorlog was afgelopen. Van de bijna 18.000 Nederlanders stierven er ruim 2.800. Tropische ziekten, uitputting en mishandelingen eisten hun tol. Van de Nederlanders bezweek bijna de helft aan dysenterie. Velen van hen vonden hun laatste rustplaats op de erebegraafplaatsen waar wij vandaag met elkaar samen zijn.
- Na de oorlog keerden de overlevenden naar Nederland terug, nadat veel Nederlandse oud-krijgsgevangenen eerst nog terecht kwamen in de Indonesische onafhankelijkheidsstrijd. De uiteindelijke repatriëring naar Nederland was voor velen echter een verbanning. Zij probeerden in Nederland hun leven weer te hervatten, maar de meesten bleven gevangenen van hun traumatische herinneringen, niet in staat om erover te spreken.
- We herdenken daarom ook een oorlog die niet alleen resulteerde in vele doden, maar ook diepe sporen achterliet bij veel in mensen, ook al overleefden zij de gruwelijkheden.
- Oorlogen ontstaan vaak door onbegrip, onverdraagzaamheid en natuurlijk ook honger naar macht en territorium. Maar ook door onverschilligheid en gebrek aan historisch besef. De wereld van vandaag de dag laat zien dat onbegrip en intolerantie, en het gaan voor het welzijn van de eigen ik, helaas niet uit deze wereld zijn verbannen, en wellicht gaat dat ook nooit helemaal lukken. Het maakte mijn onlangs gestorven familielid Tom Katz somber. Deze kort voor het uitbreken van de oorlog uit Duitsland naar Nederland gevluchte en ondergedoken lieve joodse man had altijd het beste met de mensen voor, geloofde in het goede, en werd alsof hij het door die overtuiging afdwong niet zoals veel anderen verraden. Maar hij zag de recente ontwikkelingen in met name Europa hoofdschuddend aan. Op 2 juli jl stierf hij. Ik had hem een blik op een mooiere wereld gegund.
- In de gesprekken die ik met hem had kwam natuurlijk het belang van het blijven gedenken naar voren. Juist ook als er geen oorlog is en men vrede als iets vanzelfsprekends begint te zien. Juist ook als de mondiale spanningen toenemen. Juist ook met actieve betrokkenheid van de nieuwe generaties, jongeren, ongeacht hun

religieuze of etnische achtergrond. En daarom sta ik net als vorig jaar op deze plek graag weer nadrukkelijk stil bij het feit dat vrijheid niet vanzelfsprekend is. Dat vrijheid inspanning vereist. Dat we ons met elkaar tegen het kwaad moeten verzetten en beschermen. Door afstand te nemen van mensen die haatzaaiende teksten uitspreken, van hen die mensen tegen elkaar opzetten. Makkelijke oplossingen zijn er niet voor de ingewikkelde hedendaagse problemen in de wereld, makkelijke teksten leiden slechts tot valse verwachtingen, maken ons leven en ons samenleven uiteindelijk alleen maar gecompliceerder.

- Ik zou u nu willen vragen te luisteren naar een vertegenwoordiger van de jongere generatie, Yinneke de Hoop, sinds vorige week werkzaam als stagiaire op de Nederlandse ambassade die op haar manier, met een gedicht, kracht wil bijzetten aan deze herdenking.
- Dank u

'Alles was goed' van Lola Stegenga

Alles was goed, alles was fijn
iedere dag was er zonneshijn.

Totdat zij kwamen,
wij konden niets doen dan gehoorzamen.

Kampen en spoorlijnen,
langzaam gingen mensen verdwijnen.

Je wist niet waar ze waren gebleven,
maar het belangrijkste was; overleven.

Vechten voor je leven,

alles geven.

Voor alles werd je gestraft,
en eten wat de pot schaft.

Weg mocht je niet,
'blijf in je eigen gebied, of ik schiet!'

Het leek wel oneindig,
het was ieder voor zich

En eindelijk, daar was de bevrijding,
we nemen nu zelf de leiding.

Alles is goed, alles is fijn
iedere dag is er zonschijn.